

MAPK TBEH

TAIVASKO VAI
HELVETTIY.M.
HUMORESKEJA

Марк Твен

Taivasko vai helvetti y.m. humoreskeja

«Public Domain»

Твен М.

Taivasko vai helvetti y.m. humoreskeja / М. Твен — «Public Domain»,

Содержание

KUOLONSINETTI	5
I	6
II	10
TAIVASKO VAI HELVETTI?	13
I	13
II	14
III	16
Конец ознакомительного фрагмента.	18

Mark Twain

Taivasko vai helvetti y.m. humoreskeja

KUOLONSINETTI

[Tämä kertomus puhuu siitä liikuttavasta kohtauksesta, josta mainitaan Carlyles'n teoksessa "Letters and Speeches of Oliver Cromwell." – M.T.]

I

Se tapahtui Oliver Cromwellin aikana. Eversti Mayfair oli nuorin arvoisistaan upseereista tasavallan armeijassa, sillä hän oli ainoastaan 30-vuotias. Mutta niin nuori kuin olikin, oli hän vanha taisteluissa ahavoittunut ja tummentunut sotilas, sillä hän oli alkanut sotilaselämänsä seitsemäntoista vuoden vanhana; oli taistellut monissa tappeluissa ja niin askel askeleelta sotilaallisen urhoollisuutensa vuoksi voittanut korkean virka-asemansa ja saanut osakseen ihmisten arvonannon. Mutta nyt oli hän hyvin alakuloinen; muuan varjo oli pimentänyt hänen valoisan uransa.

Oli talvi-ilta, ulkona myrskysi ja oli pimeä, sisällä vallitsi alakuloinen äänettömyys, sillä eversti ja hänen nuori vaimonsa olivat keskustelleet surustaan, lukeneet iltalukunsa ja rukoilleet iltarukouksensa, eikä ollut enää mitään muuta tekemistä kuin istua käsikkäin ja tuijottaa leimuavaan tuleen ja ajatella ja – odottaa. Heidän ei tarvitsisi odottaa kauan, sen he tiesivät, ja vaimoa pöyristytti se ajatus.

Heillä oli pikku tyttö – Abby, seitsenvuotias, heidän epäjumalansa.

Hän tulisi pian hakemaan hyväyö-suuteloaan, ja eversti sanoi:

– Kuivaa kyyneleesi ja näyttäkäämme iloisilta hänen tähtensä. Meidän täytyy silmänräpäykseksi unohtaa se mitä tulee tapahtumaan.

– Kyllä, sen kyllä teen. Suljen kyyneleet sydämeeni, joka on pakahtumaisillaan.

– Ja meidän on alistuttava siihen kohtaloon, joka on osaksemme tullut, ja kestettävä se kärsivällisesti, hyvin tietäen, että mitä Hän tekee, sen tekee Hän oikeudenmukaisesti ja hyvässä tarkoituksessa...

– Ja me sanomme: tapahtukoon Sinun tahtosi. Niin, minä voin sen sanoa koko ymmärrykselläni, koko sielullani – toivon voivani sanoa sen myöskin sydämelläni. Voi, jos sen voisin. Jos tämä armas käsi, jota nyt puserran ja suutelen viimeistä kertaa...

– Hiljaa, rakkaani! Hän tulee!

Yöpukuun puettu kiharainen pikku olento tuli ovesta ja juoksi isänsä luo ja painautui hänen rintaansa vasten, ja isä suuteli häntä tulisesti kerran, kaksi, kolme. – Ei, isä, noin et saa suudella minua; sinä satutat hiuksiani.

– Voi, minä olen niin pahoillani, kovin pahoillani, annatko minulle anteeksi rakkaani?

– Kyllä, luonnollisesti, isä. Mutta oletko pahoillasi? Etkö ole olevinasi, vai oletko tosiaankin oikein kovin pahoillasi?

– Kyllä, sen voit nähdä itsekin, Abby, – ja hän peitti kasvonsa käsillään ja oli nyyhkyttävinaan. Lapsi sai ankarat omantunnon tuskat huomattessaan, minkä surullisen tilan hän oli saanut aikaan, ja hän alkoi itse itkeä ja puristella hänen käsiään ja puhella:

– Isä, ole nyt kiltti ja älä itke; ei Abby sitä tarkottanut, Abby ei enää milloinkaan tee niin. Kiltti pappa! – Koettaessaan irroittaa hänen sormiaan huomasi Abby isänsä silmät sormien takaa ja huudahti:

– Ahaa, sinä ilkeä isä, sinähän et itkekään! Sinä vaan teeskentelet!

Nyt menee Abby äidin luo; sinä et tee oikein Abbya kohtaan.

Hän aikoi solua pois sylistä, mutta isänsä kiersi kätensä hänen ympärilleen ja sanoi:

– Ei, jää minun luokseni, rakkaani; isä oli ilkeä ja tunnustaa sen ja on pahoillaan – kas niin, anna hänen suudella pois kyyneleet – ja hän pyytää Abbyltä anteeksi ja tekee kaiken, mitä Abby tahtoo häntä rangaistukseksi tekemään; nyt on kyyneleet suudeltu kuiviin eikä kiharaakaan ole epäkunnossa – ja mitä tahansa Abby vaan käskeekin...

Niin solmittiin rauha, ja tuossa tuokiossa pääsi taas päivä näkyviin ja säteili kirkkaana lapsen kasvoilla, ja Abby taputteli isänsä poskia ja sanoi rangaistuksen:

– Kertomus! Kertomus!

Hiljaa!

Vanhemmat pidättivät hengitystään ja kuuntelivat. Askeleita! Ne kuuluivat epäselvästi tuulenhuminan seasta. Ne tulivat lähemmäs, lähemmäs – kuuluivat kovemmin, kovemmin – menivät sitte ohi ja vaikenivat. Vanhemmat huokasivat helpotuksesta, ja isä sanoi:

– Vai niin, vai kertomus? Hauskako?

– Ei, isä; synkkä.

Isä tahtoi vaihtaa sen johonkin hauskempaan, mutta lapsi piti kiinni oikeuksistaan – olihan näet sovittu, että hän saisi kaikki mitä käskisi. Isä oli rehellinen puritaanisotilas ja oli antanut lupauksensa – hän tahtoi sen myöskin pitää. Abby sanoi:

– Isä, älkäämme aina halutko hauskoja kertomuksia. Imettäjäni sanoo, ettei ihmisillä aina ole hauskaa. Onko se totta, isä? Hän sanoo niin.

Äiti huokasi, ja hänen ajatuksensa liitelivät vaan surun maailmassa.

Isä sanoi lempeästi:

– Se on totta, rakkaani. Murheiden täytyy tulla; se on surullista, mutta totta.

– Oi, kerro sitte tarina niistä, isä – kolkko, niin että meitä pöyristyttää ja että meistä tuntuisi siltä kuin koskisi se juuri *meitä*. Äiti, tule lähemmäksi ja pidä kiinni Abbyn käsistä, niin että jos tarina on hyvin kamala, on meidän helpompi sitä kuulla, kun olemme lähekkäin. Nyt voit alkaa, isä.

– Niin, oli kerran kolme everstiä...

– Älä, ajatteleppas! Everstejä olen nähnyt! Olethan sinäkin eversti, minä tunnen univormun. Jatka, isä.

Ja eräässä tappelussa olivat he rikkoneet käskyjä vastaan.

Nuo suuret sanat soivat hauskoilta lapsen korvissa ja hän katsoi isäänsä hämmästyneenä ja uteliaana ja sanoi:

– Onko se jotain hyvää, isä?

Vanhemmat miltei hymyilivät ja isä vastasi:

– Ei, se on jotain aivan toista, rakkaani. He olivat rikkoneet saamansa määräykset.

– Onko *se* jotain?..

– Se on aivan samaa. Heidän oli käsketty tehdä valehyökkäys muuatta vahvaa varustusta vastaan eräässä tappelussa, joka näytti jo menetetyltä, houkutelakseen viholliset syrjään ja tehdäkseen siten tasavallan joukoille tilaisuuden peräytymiseen, mutta innostuksissaan rikkoivat he käskyn, sillä valehyökkäyksen sijasta tekivät he tosihyökkäyksen, valloittivat varustuksen väkiryssä ja voittivat tappelun, niin että päivästä tulikin voitonpäivä. Ylikenraali pahastui tuosta tottelemattomuudesta, moitti heitä kovin ja käski heidän saapua Lontooseen vastaamaan hengenrikoksesta.

– Onko se suuri kenraali Cromwell, isä?

– Kyllä.

– Oi, *hänet* minä olen nähnyt, isä! Kun hän ratsastaa soturiensa kanssa suurella ratsullaan meidän talomme ohi, näyttää hän niin – niin – en tiedä miltä, mutta hän näyttää siltä kuin olisi tyytymätön, ja minä näen, että ihmiset pelkäävät häntä, mutta *minä* en pelkää häntä, sillä niin hän ei ole katsellut minua.

– Ai sinua, pikku lörpöttelijä! No, everstit saapuivat vankeina Lontooseen ja pääsivät kunniasaansa vastaan vapaiksi ja saivat tilaisuuden tervehtiä perheitään viimeisen kerran...

Kuulkaa!

He kuuntelivat – taaskin askeleita; mutta taas menivät ne ohi. Äiti painoi päänsä miehensä olkaan salatakseen kalpeutensa.

– Ne tulivat tänä aamuna.

Lapsi terästi katseensa.

– Oi, isä, onko tuo *tos*i kertomus?

– On, rakkaani.

– Oi, niin hauska! Voi, ne ovat aina vaan hauskempia. Jatka, isä. —

Ei, äiti, rakas äiti... itketkö sinä?

– Älä välitä siitä, rakkaani; minä ajattelin... niitä perheraukkoja.

– Voi, älä itke. äiti; se loppuu kyllä hyvin, sen saat nähdä... kertomukset loppuvat aina hyvin.

Jatka, isä, aina siihen asti, että he elivät yhdessä onnellisina vielä monta vuotta; sitte ei hän itke enää.

Saat nähdä, äiti. Jatka isä.

– Ensin veivät ne heidät Toweriin ennenkuin päästivät heidät kotiin.

– Towerin olen *minä* nähnyt! Me voimme nähdä sen täältä. Kiiruhda, isä!

– Minä jatkan niin pian kuin voin nykyisissä olosuhteissa. Towerissa tutki heitä sotaoikeus tunnin ajan ja katsoi heidät syyllisiksi ja tuomitsi ammuttaviksi.

– *Surmattaviksiko?*

– Niin.

– Hyi, miten häijysti! Rakas äiti, nyt itket taas. Älä tee sitä, äiti; pian saa kertomus onnellisen käänteeseen, sen saat nähdä. Kiiruhda, isä, äidin tähden; sinä kerrot liian hitaasti.

– Tiedän kyllä, että teen niin, mutta se tapahtuu senvuoksi, että minun täytyy niin usein keskeyttää *ajatellakseni*.

– Mutta sitä et *saa* tehdä, isä; sinun on vaan jouduttava.

– No niin... ne kolme everstiä...

– Tunnetko heidät, isä?

– Tunnen, lemmittyäni.

– Voi, jos minäkin tuntisin? Minä pidän eversteistä. Luuletko, että saisin heitä suudella?

Eversti vastasi hiukan epävarmalla äänellä:

– Kyllä, *yhti* heistä, rakkaani! No – suutele minua hänen sijastaan.

– Noin, pappa – ja nämä ovat niiden toisten puolesta. Minä luulen, että saisin suudella heitä, kun sanoisin: minun isäni on myöskin eversti ja hän olisi tehnyt niinkuin te teitte, niin että se ei *voi* olla väärin, mitä tahansa sitte ihmiset sanovatkin, ja että teidän ei tarvitse ollenkaan hävetä. Silloin he kyllä antaisivat minun suudella – eikö totta, isä?

– Kyllä, Jumala sen tietää, lapseni!

– Äiti! – Sinä et saa, äiti! Pian tulee hän siihen kohtaan, missä käy hyvin. Jatka, isä.

– Silloin olivat kaikki suruissaan – niin, kaikki he olivat; minä tarkoitan sotaoikeuden herroja. Ja he menivät ylikenraalin luo ja sanoivat täyttäneensä velvollisuutensa – sillä se *oli* heidän velvollisuutensa, ymmärräthän – ja nyt he pyysivät, että kaksi everstiä armahdettaisiin ja ainoastaan yksi ammuttaisiin. Heistä riitti kyllä yksikin esimerkiksi armeijalle. Mutta ylikenraali oli hyvin ankara ja moitti heitä siitä, että he, täytettyään *oman* velvollisuutensa ja kevennettyään omantuntonsa, koettivat taivuttaa häntä laiminlyömään velvollisuutensa ja siten tahraamaan sotilaskunniansa. Mutta he vastasivat, etteivät pyytäneet häneltä muuta kuin mitä itsekkin tekisivät, jos olisivat hänen korkeassa asemassaan ja jos heillä olisi jalo armahtamisoikeus käsissään. Se vaikutti häneen: hän vaikenä, seisoi ja mietti, ja ankaruus väheni hänen kasvoiltaan. Hän pyysi heitä odottamaan ja meni pieneen yksityiseen kamariinsa pyytämään rukoilemalla neuvoa Jumalalta; ja tultuaan takaisin hän sanoi: Vetäkööt arpaa. Se ratkaiskoon asian, ja kaksi heistä jää eloon.

– No, tekivätkö he sen, isä, tekivätkö he sen? Ja kenen tulee kuolla? Voi miesparkaa!

– Eivät. He kieltäytyivät.

– Eivätkö he tahtoneet sitä tehdä.

– Eivät.

– Minkävuoksi?

– He sanoivat että se, joka vetäisi onnettoman arvan, tuomitsisi itsensä kuolemaan vapaaehtoisesti, eikä se olisi muuta kuin itsemurha, miksi tahansa sitä kutsuttaisiinkin. He sanoivat olevansa kristittyjä ja raamattu kielsi itsemurhan. Sen tervehdysten he lähettivät ja sanoivat, että tuomio voitaisiin panna täytäntöön milloin tahansa.

– Mitä se merkitsee, isä?

– Sitä että... heidät ammuttaisiin joka ainoa.

– Kuulkaa!

Puhallustako? Ei. Tram – tram – trum – tram – trum – .

– Avatkaa! Ylikenraalin nimessä!

– Oi, isä, ne ovat sotilaita! Minä pidän sotilaista! Salli minun laskea heidät sisälle, isä, salli *minun!*

Hän hyppäsi alas sylistä, juoksi ovelle ja avasi sen ja huusi iloisesti: Tulkaa sisään! Tulkaa sisään! Täällä he ovat, isä! Tarkk'ampujat! Minä tunnen tarkk'ampujat!

Sotilaat marssivat sisälle, asettuivat riviin ja laskivat kiväärinsä; heidän upseerinsa teki kunniaa, tuomittu eversti oli noussut ylös ja vastannut tervehdykseen, vaimonsa seiso i hänen vieressään kalpeana ja kasvonsa tuskan jäykistäm i n ä, mutta muuten ilmaisematta suruaan, ja lapsi katseli sotilaallista näytelmää loistavin silmäyksin...

Ensin pitkä isän, äidin ja lapsen syleily, sitte käsky: Eteenpäin – Toweriin! Sitte läksi eversti kodistaan, säilyttäen sotilaallisen käyntinsä ja ryhtinsä; sotilaat seurasivat perässä ja ovi suljettiin.

– Oi, äiti, eikö se loppunut hyvin? Minähän *sanoin*, että niin kävisi; nyt menevät he Toweriin ja siellä saa hän tavata heitä. Hän...

– Voi, anna kun syleilen sinua, pikkuraukkani!

II

Seuraavana aamuna ei murtunut äiti voinut jättää sänkyään; lääkärit ja sairaanhoitajattaret häärivät hänen ympärillään ja kuiskailivat keskenään silloin tällöin. Abby ei saanut tulla huoneeseen, vaan käskettiin hänet menemään ulos leikkimään – äiti oli kovin sairas. Talvipukimiinsa puettuna meni Abby ulos ja leikki kadulla hetkisen; mutta sitte tuntui hänestä hyvin kummalliselta ja epäoikeutetulta, että hänen isänsä saisi olla Towerissa sellaisessa tilaisuudessa, kuitenkin mitään tietämättä. Sen täytyi muuttua; hän ottaisi itse asian huolekseen.

Tunti senjälkeen menivät sotaoikeuden jäsenet ylikenraalin luo. Hän seisoj tuimana ja selkä suorana, nojaten rystyillään pöytään, ja antoi merkin, että oli valmis heitä kuulemaan. Puhemies sanoi:

– Me olemme kehottaneet heitä ajattelemaan, olemme kerjänneet ja rukoilleet heitä, mutta he pysyvät päätöksessään. He eivät tahdo vetää arpaa. He haluavat kuolla, mutta eivät tehdä syntiä uskontoa vastaan.

Ylikenraalin kasvot synkistyivät, mutta hän ei sanonut mitään. Hän seisoj hetkisen mieltiväisenä, sitte hän lausui:

– Kaikki eivät saa kuolla; heidän puolestaan on vedettävä arpaa.

Sotaoikeuden jäsenten kasvoilla kuvastui kiitollisuus.

– Lähettäkää noutamaan heitä. Viekää ne tuohon huoneeseen. Asettakaa heidät vierekkäin kasvot seinää vasten ja kädet ristiin selän taa. Ilmoittakaa minulle, kun he ovat saapuneet.

Jäätyään yksin hän istuutui ja antoi käskyn ajutantilleen:

– Menkää kadulle ja noutakaa sieltä tänne ensimmäinen pieni lapsi, joka kulkee ohitse.

Mies oli juuri mennyt ulos ovesta, mutta palasi samassa takaisin saattaen Abbya, jonka vaatteet olivat aivan lumiset. Hän meni heti valtion päämiehen luo, tuon pelätyn miehen, jonka pelkän nimen kuullessaan maailman ruhtinaat ja mahtavat vapisivat. Abby kiipesi hänen polvelleen ja sanoi:

– Minä tunnen teidät, herrani; te olette ylikenraali; olen nähnyt teidät, kun olette ratsastanut talomme ohi. Kaikki olivat peloissaan, mutta *minä* en pelännyt, sillä te ette katsonut minuun tuimasti... muistatteko sen? Minulla oli ylläni punanen puku... siniset nauhat etupietimissä. Ettekö muista sitä? Hymyily hälvensi ankaruutta protektorin kasvoilta, ja hän alkoi miettiä valtioviisasta vastausta:

– Niin, anna kun katson... minä...

– Minä seisoin aivan talon luona... *oman* taloni luona, huomatkaa.

– Kyllä, rakas pikkuystäväni, minun pitäisi hävetä, mutta tiedätkö...

Lapsi keskeytti hänet moittien:

– Ei, te ette *muista* sitä. Enhän minä ole unohtanut *teitä*.

– Niin, minua hävettää tosiaankin, mutta nyt en sinua enää koskaan unohda, pikku ystäväni, siihen annan sinulle kunniasanani pantiksi. Tahdotko nyt antaa minulle anteeksi ja olla kanssani hyvä ystävä, nyt ja aina?

– Kyllä, sen minä tahdon, vaikka en voikaan käsittää, miten te voitte sen unohtaa; teidän täytyy olla hyvin huonomuistinen; mutta samaa minäkin olen väliin. Minun ei ole lainkaan vaikea antaa anteeksi, koska uskon, että te *tahdotte* olla hyvä ja tehdä oikein, ja minä luulen, että te olette myöskin kiltti – mutta teidän tulee puristaa minua lähemmäksi itseänne, niinkuin isäkin tekee – on niin kylmä.

– Minä puristan sinua niin paljon kuin haluat, uusi ystäväni, joka tästälähin tulet aina olemaan *vanha* ystäväni, eikö totta? Sinä muistutat minun pikku tyttöäni – niin, hän on nyt sinua hiukan lyhempi – mutta hän oli rakastettava ja herttainen ja solakka varreltaan niinkuin sinäkin. Ja hänellä oli sinun viehätyskykyysi, pikku noita – sinun vastustamattoman rakastettava, luottamuksellinen käytöstapasi niin hyvin ystäviä kuin vieraita kohtaan, tapa, joka tekee auliiksi orjiksi kaikki ne, joihin se kohdistuu. Hän lepäsi minun sylissäni, aivan niinkuin sinä nyt; ja me olimme tovereita ja vertaisia

ja leikimme keskenämme. On tuntunut ijäisyydeltä sen perästä kun se ihana taivas hälveni ja katosi, ja nyt olet sinä lahjottanut sen minulle takaisin. Ota vastaan taakkojen uuvuttaman miehen siunaus tämän johdosta, pikku olentoni, joka nyt minun levätessäni kannat Englantia olkapäilläsi!

– Pidittekö hänestä ihan *hirveän* paljon?

– Pidin, sen voit ymmärtää siitä että hän käski ja minä tottelin.

– Te olette kerrassaan erinomainen! Haluatteko suudella minua?

– Kiitollisena – ja pidämpä sitä vielä päälle päätteeksi kunniana. Kas näin – tämä on sinulle; ja tämä – se on hänelle. Sinä pyysit, mutta olisit voinut käskää, sillä sinä edustat häntä ja minun täytyy totella, mitä sinä käsket.

Lapsi taputti käsiään ihastuneena tähän suureen ylennykseen – sitte osui hänen korvaansa lähenevä ääni: marssivien miesten tahdikasta astuntaa.

– Sotilaita, sotilaita, kenraali! Abby tahtoo niitä nähdä!

– Sen saat, rakkaani; mutta odota silmänräpäys, minulla on annettavana sinulle eräs tehtävä.

Muuan upseeri astui sisään, kumarsi syvään ja sanoi:

– He ovat tulleet, teidän korkeutenne.

Hän kumarsi jälleen ja poistui.

Valtion päämies antoi Abbylle kolme vahasinettiä: kaksi valkosta ja yhden punasen; tehtävänä oli siis vetää sen everstin kuolinarpa, jonka tulisi kuolla.

– Oi, miten tuo punanen on kaunis! Saanko ne?

– Et, rakkaani, ne ovat aijotut toisille. Nosta tuon uutimen lievettä, sen takana on avonainen ovi; mene siitä sisälle, niin siellä saat nähdä kolme miestä seisovan rivissä selittäin sinuun, kädet selän takana – näin – kullakin toinen koura avoinna kuin malja. Pane yksi näistä sineteistä kuhunkin avonaiseen kouraan ja tule sitte takaisin minun luokseni.

Abby katosi uutimen taa ja protektori oli yksin. Hän sanoi nöyrästi:

– Varmaankin lähetti minulle neuvottomalle tämän hyvän ajatuksen Hän, joka on ainoa saapuvilla oleva auttaja epäilijöille, jotka Hänen apuaan etsivät. Hän tietää, miten vaali on ratkaistava, ja on lähettänyt viattoman sanansaattajattarensa täyttämään Hänen tahtoaan. Joku muu voisi erehtyä, mutta Hän ei voi erehtyä. Ihmeelliset ja viisaat ovat Hänen tiensä – siunattu olkoon Hänen pyhä nimensä!

Pieni keijukainen antoi uutimen pudota takanaan ja seiso i silmänräpäyksen ajan katsellen uteliaana oikeussalin järjestelyä ja sotilaiden ja vankien suoria vartaloita; sitte levisi ilonvälke hänen kasvoilleen ja hän lausui itsekseen:

– Noistahan on isä yksi! Minä tunnen hänen selkensä. Hänen täytyy saada kaunein!

Abby riensi iloisena heidän luokseen, pani sinetit avonaisiin käsiin, tirkisti sitte isänsä kainalon alta, näytti nauravat kasvonsa ja huudahti:

– Isä, isä! Katso, mitä olet saanut! *Minä* olen antanut sen sinulle!

Isä vilkaisi tuohon onnettomuutta tuottavaan lahjaan, laskeusi sitte polvilleen ja painoi pienen viattoman pyövelinsä rintaansa vasten myrskyisen rakkauden ja liikutuksen valtaamana. Sotilaat, upseerit ja vapautetut vangit seisoivat kaikki silmänräpäyksen ajan kauhusta kivettyneinä nähdessään tämän murhenäytelmän, sitte sattui tuo tuskallinen kohta heidän sydämiinsä, silmänsä täytyivät kyynelillä ja he itkivät ujostumatta. Muutamia minuitteja vallitsi syvä ja juhlallinen hiljaisuus, sitte astui kaartinupseeri vastahakoisesti esiin, pani kätensä vangin olalle ja sanoi lempeästi:

– Olen pahoillani, herrani, mutta velvollisuus kärkee minua...

– Mitä? sanoi lapsi.

– Minun täytyy viedä hänet pois. Olen niin pahoillani...

– Viedä hänet pois? Mihin?

– Am... am... Jumala minua auttakoon!.. linnoituksen toiseen osaan.

– Sitä ette saa tehdä. Äitini on sairas ja minä vien hänet mukanani kotiin.

Hän päästäytyi irti, kiipesi isänsä selkään ja kiersi käsivartensa hänen kaulaansa.

– Nyt on Abby valmis, isä – menkää nyt.

– Lapsiraukkani, minä en voi. Minun täytyy mennä heidän kanssaan.

Lapsi hyppäsi alas ja katseli kummastuneena ympärilleen. Sitte juoksi hän upseerin luo, polki vihaisena pientä jalkaansa ja huudahti:

– Minähän sanoin teille, että äitini on sairas, ettekö kuullut? Anna hänen mennä – sinun *täytyy!*

– Voi, lapsiparka, jospa Jumala sallisi, että voisin sen tehdä, mutta minun täytyy tosiaankin viedä hänet pois. Valmiiksi, sotilaat! Rivi suoraksi! Kiväärit lepoon!..

Abby oli poissa kuin salama. Silmänräpäyksen perästä palasi hän takaisin ja veti protektoria mukanaan. Kun tuo pelätty mies näyttäytyi, ojentuivat kaikki läsnäolijat suoriksi, upseerit tekivät kunniaa ja samoin sotilaat kivääreillään.

– Estäkää heitä, kenraali! Äitini on sairas ja tahtoo isää kotiin ja minä olen *sanonut* niille sen, mutta ne eivät kuulleet minua ja nyt vievät ne hänet pois.

Ylikenraali seisoi kuin kivettyneenä.

– *Sinunko* isäsi, lapseni? Onko hän sinun isäsi?

– On, luonnollisesti – sitä hän on *aina* ollut. Olisinko minä antanut sitä kaunista punasta jollekin muulle, kun niin paljon pidän hänestä? Enhän toki!

Kauhun ilme levisi protektorin kasvoille ja hän sanoi:

– Voi, Jumala minua auttakoon! Saatanan juonien kautta olen tehnyt julmimman teon, johon ihminen koskaan voi tehdä itsensä syyppääksi – eikä ole olemassa mitään apua, ei mitään apua! Mitä voin minä tehdä?

Abby huusi levottomana ja kärsimättömänä:

– Kyllä, te voitte sanoa, että ne päästävät hänet menemään.

Ja hän alkoi nyhkyttää.

– Sanokaa niille, että tekevät sen! Te pyysitte, että minä käskisin teitä, ja kun ensi kerran pyydän teitä tekemään jotain, ette sitä tee!

Lempeä valonkajastus kuvastui vanhoilta, karkeilta kasvoilta ja ylikenraali laski kätensä pikku tyrannin pääläelle ja lausui:

– Jumalan kiitos, että annoin tuon pelastavan, ajattelemattoman

lupauksen! Ja kiitos, sinä kaikista lapsista rakkain, siitä että

Hänen johdattamana muistutit minua unohtamastani lupauksesta!

Upseerit, totelkaa hänen käskyjään – hän puhuu minun puolestani.

Vanki on armahdettu, päästäkää hänet vapaaksi!

TAIVASKO VAI HELVETTI?

I

- Valehtelitko sinä?
- Sinä sen tunnustat – sinä tunnustat sen todellakin – sinä valehtelit!

II

Perheeseen kuului neljä henkilöä: Margaret Lester, leski, kolmekymmentäkuusi vuotta vanha; Helen Lester, hänen tyttärensä, kuusitoista vuotias; rouva Lesterin naimattomat tädit, Hannah ja Hester Gray, kaksoiset, kuudenkymmenenseitsemän vuoden ikäisiä. Valvoen tai nukkuen kuluttivat nuo kolme naista päivänsä ja yönsä jumaloimalla nuorta tyttöä; tarkkaamalla hänen hennon sielunsa väreitä hänen kasvojensa peilistä; virkistämällä omia sielujaan hänen kukoistavaa kauneuttaan katsellessaan; kuuntelemalla hänen äänensä sointua; kiitollisesti tunnustamalla, miten rikas ja kaunis oli heille maailma senvuoksi että Helen oli olemassa; kauhistumalla ajatellessaan, miten kolkoksi se tulisi, jos Helen, sen aurinko, sammuisi.

Luonnostaan – ja sielustaan ja sydäimestään – olivat vanhat tantit tavattoman rakastettavia erinomaisia ja hyviä, mutta mitä tulee moraaliin ja esiintymistapaan oli heidän kasvatuksensa ollut niin tavattoman kaavamainen, että se oli tehnyt heidät päältäpäin nähden tuikeiksi, ellei sanoisi ankariksi. Heidän vaikutusvaltansa talossa oli suuri, niin suuri että äiti ja tytär mukautuivat heidän moraaliin ja uskonnollisiin vaatimuksiinsa iloisina, tyytyväisinä, ihastuneina, ilman epäilystä. Oli jo tullut heidän toiseksi luonnokseen toimia sen mukaan. Tässä rauhallisessa paratiisissa ei niin ollen ilmennyt mitään epäsointuja, ei äreyttä, ei murinaa, ei sydämensuruja.

Valhetta ei siellä ilmennyt. Sitä ei voitu siellä ajatellakaan. Kaikki puhe liikkui siellä ehdottoman totuuden piirissä, raudankovan totuuden, horjumattoman ja säälimättömän totuuden, miksi tahansa seuraukset siitä muodostuisivatkaan. Viimein eräänä päivänä, asianhaarain niin vaatiessa, saastutti talon lempilapsi kielensä valheella – ja tunnusti sen kyynelsilmin ja itseään soimaten. Eivät mitkään sanat voisi kuvailla tanttien hämmästyksiä. Oli kuin taivas olisi haljennut ja maa mennyt kappaleiksi yhdellä iskulla. He istuivat vierekkäin kalpeina ja totisina, tuijottivat tajuttomina rikolliseen, joka oli polvillaan heidän edessään, kasvot kätkeytyinä ensin toisen, sitte toisen polviin, tyrskyen ja nyyhkyttäen, osanottoa ja unhotusta kerjäten, mutta mitään vastausta saamatta, nöyrästi suudellen ensin toisen kättä, sitte toisen, mutta nähdäkseen sen sitte vedettävän takaisin niinkuin nuo tahratut huulet olisivat niitä häväisseet.

Kaksi kertaa, vähän väliaikaa pitäen, sanoi täti Hester jääkylmän hämmästyneenä:

– *Valehtelitko sinä?*

Kaksi kertaa, vähän väliaikaa pitäen, noudatti täti Hannah esimerkkiä huudahtaen puoleksi tukehtuneella ja kauhua ilmaisevalla äänellä:

– Sinä sen tunnustat – sinä tunnustat sen todellakin – sinä valehtelit!

Siinä kaikki mitä he voivat sanoa. Tapaus oli uusi, ennenkuulumaton, uskomaton; he eivät voineet sitä ymmärtää, eivät tienneet, miten heidän tulisi sen suhteen menetellä, se mykistytti vähitellen heidän kielensä.

Viimein päätettiin, että syyllinen lapsi oli vietävä äitinsä luo, joka oli sairas ja jonka täytyi saada tietää, mitä oli tapahtunut. Helen kerjäsi, rukoili ja vannotti heitä, että häntä säästettäisiin tästä lisänöyryytyksestä ja että hänen äitiään säästettäisiin tästä surusta ja tuskasta, mutta se oli mahdotonta, velvollisuus vaati sen uhrin, ja velvollisuus on täytettävä ennen kaikkea, ei mikään voi vapauttaa velvollisuudesta, velvollisuuden kanssa on kaikki sovinnonhierominen mahdoton.

Helen kerjäsi ja rukoili ja sanoi, että synty oli hänen yksin, hänen äidillään ei ollut siinä mitään osaa – miksi pitäisi siis hänen kärsiä sen tähden?

Mutta tantit olivat taipumattomia tunnollisuudessaan ja sanoivat, että lakia, jonka mukaan isäin synnit kostetaan lapsille, täydellä syyllä voitiin soveluttaa myöskin päinvastaisessa järjestyksessä; senvuoksi oli aivan oikeutettua, että syntisen lapsen viaton äiti saisi kantaa oikeudenmukaisen osansa siitä surusta, tuskasta ja häpeästä, joka oli synnin tuottama palkka.

He menivät sairaan huoneeseen kaikki kolme.

* * * * *

Samaan aikaan lähestyi lääkäri taloa. Mutta vielä oli hän hyvän matkan päässä siitä. Hän oli taitava lääkäri ja hyvä ihminen ja hänellä oli hyvä sydän, mutta hänet täytyi tuntea vuoden ajan, voidakseen olla häntä halveksimatta, kaksi vuotta oppiakseen kunnioittamaan häntä, kolme vuotta oppiakseen pitämään hänestä ja neljä tai viisi vuotta oppiakseen häntä rakastamaan. Se oli pitkällinen ja kärsivällisyyttä kysyvä kasvatusta, mutta se maksoi vaivan. Hänen vartalonsa oli pitkä; päänsä oli kuin leijonan, kasvonsa kuin leijonan, äänensä ja silmänsä tuikeat, molemmat väliin kuin naisen, väliin kuin merirosvon, aina mielialojen mukaan. Hän ei ollenkaan tuntenut seurustelutapoja eikä tutkinut niitä; puheensa, esiintymistapansa, ryhtinsä ja käytöksensä oli kaiken tavallisuuden vastakohta. Hän oli vilpitön äärimmäisyyteen asti; kaikista asioista oli hänellä mielipiteensä; ne olivat aina valmiit esitettäväksi, eikä hän ajatellut vähääkään sitä, josko hänen kuulijansa ne hyväksyivät eli eivät. Mistä hän piti, siitä hän piti ja ilmaisi sen selvästi; mistä hän ei pitänyt, sitä hän halveksi ja julisti sen julki vaikka katoilta. Nuoruusvuosinaan oli hän ollut merimies ja meren suolanen vesi väreili vieläkin hänen ympärillään. Hän oli luja ja rehellinen kristitty ja luuli olevansa paras koko maassa, ainoa, jonka kristinusko oli täysin terve, terveyttä luova, tervettä järkeä täynnä ja jossa ei ollut ainoatakaan lahoa kohtaa. Ihmiset, jotka tahtoivat olla hyvissä väleissä hänen kanssaan tai jostain syystä toivoivat, että hän olisi hyvällä tuulella, kutsuivat häntä "Kristityksi" – sana, jonka kaunis kaiku soi kuin musiikki hänen korvissaan ja jonka iso alkukirjain teki häneen niin viettelevän ja eloisan vaikutuksen, että hän pimeässäkin voi *nähdä* sen soluvan ihmisten huuilta. Monet, jotka hänestä pitivät, polkivat omiatuntojaan jaloillaan ja käyttivät kursailematta aina tuota nimitystä häntä puhutellessaan, koska heistä oli hupaista tehdä kaikki voitavansa häntä miellyttääkseen; ja innokkaan ja sydämellisen ilkeästi oli hänen lukuisten vihamiestensä tapana kaunistella sitä nimitystä, kukittaa sitä, laajentaa se "*Ainoaksi* Kristityksi". Näistä nimityksistä oli jälkimäinen levinnyt laajemmalle, siitä pitivät kyllä huolta hänen vihamiehensä, jotka olivat suurena enemmistönä. Mitä tahansa tohtori uskoi, sen uskoi hän kaikesta sydämestään ja olisi taistellut sen puolesta joka tilaisuudessa, ja jos aika näiden tilaisuuksien välillä kävi väsyttävän pitkäksi, löysi hän kyllä keinoja sitä lyhentää. Hän oli hyvin omantunnonmukainen soveltamalla käytäntöön jotenkin itsenäisiä mielipiteitään, ja minkä tahansa hän käsitti velvollisuudekseen, sen hän täytti, olipa se sitte yhtäpitävä ammattisiveysaarnajain mielipiteiden kanssa tahi ei. Nuorena merillä ollessaan oli hänellä ollut suuri taipumus kiroilemiseen, mutta kääntymyksen tehtyään piti hän sääntönä, jota aina noudatti, olla kiroilematta muulloin kuin erittäin harvinaisissa tapauksissa, jos sitä silloin velvollisuus nimenomaan vaati. Hän oli juonut jotenkin hurskaasti silloin kun oli merillä, mutta kääntymyksen tuli hänestä pysyväinen ja ujostelematon ehdottoman raittiuden mies voidakseen olla esimerkkinä nuorille, ja sen ajan perästä joi hän harvoin, niin, eikä juuri koskaan, paitsi silloin kun se näytti hänestä velvollisuudelta – tapaus, joita väliin voi sattua noin pari kertaa vuodessa, mutta ei koskaan esim. viittä kertaa.

Sellainen mies on aina tavattoman herkkä vaikuttimille ja kosketuksille ja kiivastunteinen. Hän oli sitä, eikä hänellä ollut ollenkaan kykyä salata tunteitaan, tahi jos olisi ollutkin, ei hän olisi viitsinyt sitä käyttää. Hänen kasvonsa ilmaisivat hänen sielussaan vallitsevan sään, ja kun hän astui johonkin huoneeseen, nostettiin sateen- tahi päivänvarjostimet – kuvaannollisesti sanottuna – aina kasvojen ilmeen mukaisesti. Kun lämmin kiilto loisti hänen silmistään, merkitsi se hyväksymistä ja levitti siunausta ympärilleen; kun hän tuli otsa rypyssä, aleni lämpöäärä kymmenen astetta. Hänestä pidettiin paljon ystäviensä kodeissa, mutta häntä myös väliin pelättiin.

Hän oli hyvin mieltynyt Lesterin perheeseen, ja perheen jäsenet vastasivat tuohon mieltymykseen koron kanssa. He surkuttelivat hänen kristinuskoaan, ja hän taas suorastaan pilkkasi heidän omaansa, mutta siitä huolimatta pitivät he toisistaan niinkuin ennenkin.

Hän lähestyi taloa – jonkun matkan päässä; tantit ja rikoksellinen olivat menossa sairaan huoneeseen.

III

Kolme viimeksimainittua seisoi sängyn vieressä; tantit mahtavina, synnintekijätär hiljaa nyyhkyttäen. Äiti käänsi päätään tyynyllä; hänen väsyneissä silmissään välähti heti myötätuntoisuus ja intohimoinen äidinrakkaus, kun katse kohdistui lapseen, ja hän ojensi käsivartensa syleilyyn.

– Odota! sanoi täti Hannah ja tarttui tyttöön ja esti häntä syleilemästä.

– Helen, sanoi toinen täti äänenpainolla, puhu kaikki äidillesi.

Puhdista sydämesi, älä jätä mitään tunnustamatta.

Nuori tyttö seisoj onnettomana ja avuttomana tuomariensa edessä, teki hiljaa nyyhkyttäen surullisen synnintunnustuksensa ja kun se oli loppunut, huudahti hän kiihkeän rukoilevalla äänellä:

– Oi, äiti, etkö voi antaa minulle anteeksi? Etkö tahdo antaa minulle anteeksi? Minä olen niin onneton!

– Antaakko sinulle anteeksi, rakkaani? Voi, tule syliini! Kas noin, paina pääsi rintaani ja tyynny. Vaikka olisit sanonut tuhat valetta...

Kuului ääni, varotus – rykäiseminen. Tantit katsahivat ylös ja ällistyivät, – siinä seisoj tohtori, kasvonsa kuin ukkospilvi. Äiti ja tytär eivät tienneet hänen läsnäoloaan, he olivat kuin juotetut yhteen, sydän vasten sydäntä, uiden sanomattomassa onnessa, kuolleina kaikelle muulle maailmalle. Lääkäri seisoj kotvasen ja katseli tuimana tätä kohtausta; hän ajatteli sitä, selvitteli sitä itselleen, tutki sen syitä; sitte nosti hän kätensä ja viittäsi tanteille. Ne tulivat vapisten hänen luokseen, seisoivat nöyrinä hänen edessään ja odottivat. Lääkäri kumartui vähän ja kuiskasi:

– Enkö ole sanonut teille, että sairasta on säästettävä kaikilta mielenliikutuksilta? Mitä hittoa te olette tehneet? Laputtakaa tiehenne!

He tottelivat. Puolen tunnin perästä tuli hän salonkiin tyynenä ja iloisena, päivänpaisteisena, saattaen Heleneä kädet hänen vyötäistensä ympärillä; tohtori taputteli häntä ja puheli hellästi ja leikkillisesti hänen kanssaan, ja Helen oli hänkin sama aurinkoinen ja iloinen olento kuin ennenkin.

– Kas niin, sanoi lääkäri, hyvästi nyt, pikku ystäväni. Mene huoneeseesi ja pysyttele erilläsi äidistäsi ja ole kiltti tyttö. Mutta odotappas – näytä kieltäsi. Oikein, se on hyvä... sinä olet terve kuin pähkinä!

Lääkäri taputti häntä poskelle ja lisäsi:

– Mene nyt; minä haluan puhua näiden tanttien kanssa.

Helen poistui. Lääkäriin kasvot tulivat taas äkkiä synkiksi ja istuttuaan tuolille sanoi hän:

– Te kumpikin olette tehneet koko joukon vahinkoa – ja ehkä hiukan hyötyäkin. Niin, hiukan hyötyä – sen mukaan miltä nyt näyttää. Margaretan sairaus on pilkkukuumetta! Se on tullut ilmi teidän hulluuksienne johdosta, ja se on tavallaan teidän ansionne, siihen nähden miltä nyt näyttää. Aikaisemmin en voinut olla varma siitä mitä se oli.

Ikäänkuin saamansa vaikutuksen ponnahuttamina hyppäsivät vanhat naiset ylös kauhusta vavisten.

– Istukaa alas! Mitä aijotte tehdä?

– Mitäkö tehdä? Meidän täytyy rientää hänen luokseen. Meidän...

– Te ette tee mitään sentapaista, te olette jo tehneet tarpeeksi vahinkoa yhden päivän osalle. Aijotteko tuhjata koko rikos- ja mielettömyysvarastonne yhdellä ainoalla arvanheitolla? Istukaa alas, sanon minä. Minä olen järjestänyt niin että hän saa nukkua, sillä sitä hän tarvitsee; jos te häiritsette häntä saamatta minulta siihen lupaa, niin lyön aivot päästänne – jos teillä niitä on.

He istuivat paikoilleen huolestuneina ja loukkaantuneina, mutta tottelivat kuitenkin hänen käskyään. Lääkäri jatkoi:

– Niin, nyt tahdon saada selityksen tähän. *He* tahtovat selittää minulle kaikki – ikäänkuin eivät jo olisi olleet tarpeeksi liikutuksissaan. Te tiesitte käskyni; kuinka te uskalsitte mennä tuonne sisälle ja saada aikaan semmoisen touhun?

Hester katsoi anovaisesti Hannahiin, Hannah loi rukoilevan silmäyksen Hesteriin – ei kumpikaan halunnut tanssia tämän jyrisevän musiikin tahdissa. Tohtori tuli heille avuksi. Hän sanoi:

– Alota Hester!

Nypistellen suuren huivinsa poimuja, katseensa lattiaan luotuna, sanoi Hester arasti:

– Emme olisi olleet tottelemattomia mistään jokapäiväisestä syystä, mutta tämä oli mitä painavinta laatua. Se oli velvollisuus. Ja kun velvollisuus on kysymyksessä, silloin ei ole valitsemisen varaa; silloin täytyy jättää syrjään kaikki vähemmän tärkeät seikat ja täyttää se. Meidän täytyi jättää Helen äitinsä tuomittavaksi. Hän oli näet valehdellut.

Tohtori tutki häntä tarkasti muutaman silmänräpäyksen ajan ja näytti etsivän johtolankaa jostain aivan käsittämättömästä; sitte huudahti hän rajusti:

– Vai lausui hän valheen? *Tekikö* hän sen todellakin? Jumala minua armahtakoon, mutta minä valehtelen miljoonia kertoja päivässä, ja sen tekevät kaikki lääkärit. Ja sen tekevät muuten kaikki ihmiset – myöskin te. Ja *se* siis oli se tärkeä seikka, joka antoi teille oikeuden rikkoa minun määräyksiäni vastaan ja saattaa Margaretan henki vaaranalaiseksi! Kuulkaa, Hester Gray, se on sulaa mielettömyyttä; tuo tyttö ei voinut valehdella toisen vahingoittamisen tarkoituksessa. Se on mahdotonta – kerrassaan mahdotonta. Sen tiedätte itsekin, te kumpikin, tiedätte vallan hyvin.

Hannah ryhtyi auttamaan sisartaan.

Hester ei tarkottanut, että se olisi ollut sellainen valhe, eikä se sitä ollutkaan. Mutta valhe se oli kuitenkin joka tapauksessa.

– Nooo, en koskaan, kunniani kautta, ole kuullut tuollaisia tyhmyyksiä! Eikö teillä ole niin paljon järkeä päässänne, että voitte erottaa valheen valheesta? Ettekö tunne erotusta sellaisen valheen välillä, joka hyödyttää, ja sellaisen, joka vahingoittaa?

– *Kaikki* valheet ovat synnillisiä, sanoi Hannah ja puri huuliaan; *kaikki* valheet ovat kiellettyjä.

"Ainoa Kristitty" vääntelihe kärsimättömänä tuolissaan. Hän tahtoi hyökätä tuota väitettä vastaan, mutta ei oikein tiennyt mistä aloitaisi. Viimein teki hän yrityksen:

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.